

38. møde.

Onsdag den 6. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. (Statstilskud til forsikringspræmier) og

forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.).

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, forslag til lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v., forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds, forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat og forslag til lov om opsparing på kapitalbindingskonti har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Medlem af folketinget Tastesen har meddelt, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvor langt er ministeren kommet i sine overvejelser med hensyn til sænkning af myndighedsalderen?“

Medlem af folketinget Tastesen har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan der ventes et forslag om nedsættelse af valgretsalderen til 20 år, således at vi her i landet kan komme på linje med Sverige, Norge og Finland?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid efter spørgetiden i dag.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Socialministeren (Bundvad): Herved tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. (Statstilskud til forsikringspræmier).*

Forslaget er en følge af det af finansministeren fremsatte forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, hvorefter skattefradragreglen afskaffes fra og med skatteåret 1968-69.

Ved det foreliggende forslag — hvorefter indtægtgrænsen for adgangen til at tegne ulykkesforsikring med statstilskud er forhøjet under hensyn til skattefradragrettens ophævelse — opnås det, at praktisk talt den samme gruppe, som hidtil har været berettiget til tilskud til nedættelse af præmierne, og å i fremtiden bliver berettiget til at modtage sådant tilskud.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Jeg skal endvidere tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.).*

Lovforslaget går ud på en ændring i reglerne om sygekassegrænsen og en ny opdeling i 2 kommunegrupper i stedet for — som hidtil — 3. Begge disse forslag er overvejende af teknisk karakter. Herudover foreslås en tilføjelse til dagpengereglerne, der tager sigte på unge under uddannelse.

Der er i bemærkningerne til lovforslaget gjort nærmere rede for principperne for sygekassegrænsens fastættelse. Der er tillige gjort opmærksom på, at ændringerne i skattelovgivningen med skattefradragreglens bortfald fra den 1. januar 1968 medfører, at det er nødvendigt at regulere sygekassegrænsen. Størrelsen af denne regulering er helt afhængig af værdien af de bortfaldne skattefradrag. Efter de af skattedepartementet meddelte oplysninger udgør disse fradrag gennemsnitligt ca. 10.000 kr., ca. 9.600 kr. og ca. 7.800 kr. i henholdsvis kommunegruppe I, II og III.

Ud over en forhøjelse af sygekassegrænsen med de nævnte beløb skal grænsen forhøjes med den senest på årsbasis konstaterede stigning i gennemsnitslønnen for faglærte arbejdere.

På dette grundlag skal den nye sygekassegrænse forhøjes til 42.200 kr., 39.100 kr. og 34.600 kr. i de 3 kommunegrupper.

Det er foreslået, at de nye grænser fastsættes direkte i loven, og at den fremtidige

[Socialministeren.]

regulering af de foreslåede nye grænser ligesledes optages i selve lovtæksten, således at reguleringen fremtidig sker automatisk.

Herved opnås, at det behov, der hidtil kan have været for at nedrætte et specielt folketingsudvalg hvert 3. år til at fastsætte nye grænser, bortfalder. Bestemmelsen i sygeforsikringslovens § 9, stk. 3, foreslås derfor ophævet.

Med hensyn til den anden tekniske lovændring, der går ud på at reducere antallet af kommunegrupper fra 3 til 2, vil jeg bemærke, at udviklingen i de senere år har ændret grundlaget for denne tredeling, som efterhånden er ganske vanskelig at administrere. Den omstændighed, at vi er inde i en periode, hvor kommunestrukturen ændres fuldstændigt, og hvor afstandene mellem bopæl og arbejdsplads spiller en stadig mindre rolle, gør det nødvendigt med en revision på dette punkt. Jeg har derfor foreslået 2 kommunegrupper omfattende henholdsvis hovedstadsområdet og det øvrige land. Herefter bliver sygekassegrænsen henholdsvis 42.200 kr. og 37.200 kr. i de to kommunegrupper.

Jeg kan oplyse, at dette spørgsmål har været forhandlet mellem De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark og de lægelige organisationer. Samvirksomheden har meddelt mig, at der mellem disse parter i princippet er enighed om reduktionen i antallet af kommunegrupper.

Ved forslaget om fremtidig kun at have 2 kommunegrupper på dette område er der lagt vægt på, at forholdet mellem antallet af medlemmer i sygekassernes gruppe A og andre medlemmer af den offentlige sygeforsikring ikke forrykkes. Dette har man opnået ved at fastsætte den fælles sygekassegrænse uden for hovedstadsområdet til 37.200 kr.

Den sidste af de foreslåede ændringer tilsigter at hjælpe unge, der bliver syge lige omkring uddannelsens afslutning. Ændringer går ud på, at disse unge fra det tidspunkt, da uddannelsen er afsluttet, får beregnet deres sygedagpenge som voksne arbejdere. Denne bestemmelse svarer ganske til den regel, der blev indsat i ulykkesforsikringsloven i 1964.

Efter forslaget skal loven have virkning fra 1. januar 1968. Dette må anses for gan-

ske nødvendigt, for så vidt angår ændringerne i sygekassegrænsen og reduktionen af kommunegrupperne.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Ellen Strange Petersen* til indenrigsministeren:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give om den nye speciallægeuddannelse, og har ministeren planer om at skabe bedre mulighed for uddannelsen, specielt inden for fagene gynækologi og obstetrik?“

Ellen Strange Petersen: De nye regler for speciallægeuddannelse har fremkaldt en hel del usikkerhed især blandt yngre læger, således som det fremgår af Foreningen af Yngre Lægers afsnit i Ugeskrift for Læger den 9. november i år. I særlig grad synes der at være vanskeligheder inden for fagene gynækologi og obstetrik, kvindesygdomme og fødselshjælp, et område, jeg som kvinde må nære særlig interesse for. Problemerne har mange aspekter, og da de jo på længere sigt angår befolkningens muligheder for at få den bedste lægehjælp, vil jeg bede ministeren give nogle oplysninger.

Der kræves til den nye speciallægeuddannelse blandt andet, at lægen skal have været ansat som 1. reservelæge mindst 1 år på en såkaldt B-afdeling. Det er mit indtryk, at sygehuse, der ikke har anerkendte B-afdelinger, har svært ved at få kvalificerede reservelæger. Kan ministeren berolige på dette punkt? Folk bliver jo også syge og føder børn uden for de store specialafdelingers områder.

Der kræves endvidere en kursusuddannelse på 1-2 år afhængig af speciallets art, samtidig med at lægen er ansat i en særlig kursusstilling på dertil udpegede kursusafdelinger. For kvindesygdomme og fødselshjælp og, så vidt jeg ved, også enkelte andre specialer findes der kun kursusstillinger i København, og der er langt færre stillinger, end der er ansøgere til. For provinsboere er det i særlig grad, bl. a. på grund af bolig-

[Ellen Strange Petersen.]

forholdene, et meget vanskelig passabelt nåleøje. Jeg ved, at der er nogle specialafdelinger i Århus, der er godkendt som kursusafdelinger, medens andre ikke i øjeblikket mener at kunne påtage sig opgaven på grund af det meget store studentertal.

En arbejdsgruppe inden for Nordisk Råd har i 1965 udsendt en betænkning om „specialistkompetens för nordiska läkare“ med det formål at få en ensartet uddannelse i de nordiske lande. I betænkningen anbefales „någon form av prövning“ af den videregående læges kvalifikationer. Det nævnte kursus, der nu er startet i Danmark, slutter ikke med en prøve. Der kræves kun fysisk tilstedeværelse ved et vist antal kursustimer.

Der er lige udkommet en svensk betænkning om lægers uddannelse og videreuddannelse, og heraf fremgår det, at krav om prøve er indgået i de finske og i de norske regler, og den svenske betænkning anbefaler, at man også i Sverige får en kundskabskontrol; derfor vil jeg spørge: vil ministeren arbejde for at liberalisere adgangen til speciallægeuddannelsen, f. eks. ved at man indfører en eksamen i stedet for den nuværende kursustvang?

Indenrigsministeren (*Hans Hækkerup*):

De seneste regler om uddannelse af speciallæger bygger på de principper, som er anbefalet gennemført i en nordisk betænkning af 20. november 1964. Betænkningen er udarbejdet af en ekspertgruppe, som de nordiske sundhedsministre enedes om at nedsætte i 1963 i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 26 af 1962, som opfordrer de nordiske landes regeringer til at søge gennemført ensartede regler på dette område.

For Danmarks vedkommende indebærer gennemførelsen af de nye regler 3 principielle nydannelser. For det første: alle vordende speciallæger skal gennemgå en supplerende teoretisk uddannelse i de områder af speciale, hvori der vanskeligt ville kunne undervises under den praktiske uddannelse. For det andet: der skal gennemføres en eller anden form for kundskabsprøve. For det tredje: uddannelsen skal i mindst 1 år finde sted på særlige af sundhedsstyrelsen godkendte sygehusafdelinger.

Under de drøftelser, som indenrigsministeriet førte med repræsentanter for bl. a. sundhedsstyrelsen, de sygehusejende kommuner og Den almindelige danske Lægeforening, viste det sig, at der kunne opnås fuld enighed om gennemførelsen af de nye principper. Dog besluttede man, at der i første omgang ikke skulle gennemføres en kundskabsprøve, idet man fandt det rimeligt at udskyde løsningen af dette spørgsmål, til den nye uddannelsesform er indarbejdet og man har indhøstet erfaringer om den nye kursusvirksomhed. I Sverige har man forholdt sig på samme måde, dog således at der dér bliver afholdt en prøve efter afslutningen af den teoretiske uddannelse.

Hvad angår spørgsmålet om en mulig sammenhæng mellem mangelen på læger i provinsen og kravet om, at vordende speciallæger skal have været ansat mindst 1 år på en godkendt sygehusafdeling, kan jeg oplyse, at de nye uddannelsesregler ikke har medført principiel ændring i den uddannelsesmæssige værdi, som tillægges ansættelse ved blandede sygehuse og afdelinger ved dette sygehuse. Det er mig bekendt, at der har været og fortsat er vanskeligheder i forbindelse med bl. a. udvælgelsen af de sygehusafdelinger, hvor de vordende speciallæger tillige skal gennemgå den teoretiske uddannelse.

For så vidt angår specialet kvindesygdomme og fødselshjælp, har der vist sig uforudsete vanskeligheder ved at oprette kursusstillinger ved fødselsanstalten i Århus, og derfor er indtil videre samtlige kursusstillinger på dette felt samlet i København. Jeg skal være den første til at beklage dette, men sundhedsstyrelsen er fortsat opmærksom på dette spørgsmål og vil søge at finde en løsning herpå, så snart det lader sig gøre.

Hvad endelig angår spørgsmålet om liberalisering af adgangen til speciallægeuddannelse, f. eks. ved at ophæve den obligatoriske teoretiske uddannelse og afløse denne af en eksamensordning, vil jeg for det første oplyse, at antallet af uddannelsesstillinger for tiden er baseret på antallet af læger, der i de senere år rent faktisk har ønsket specialuddannelse, og at antallet af kursusstillinger vil blive ændret efter forholdene. For det andet ville det efter min mening indebære et brud med et af

[Indenrigsministeren.]

de hovedprincipper, hvorom der er opnået nordisk enighed, og det ville således ikke være muligt at ændre ministeriets bekendtgørelse på dette punkt uden forudgående nordiske drøftelser. Der er mellem indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen enighed om, at man ikke bør medvirke til en ubetinget liberalisering af speciallægeuddannelsen på bekostning af tilgangen til almen praksis. Det kan ikke være i samfundets interesse, at der uddannes væsentligt flere speciallæger, end der er behov for, så meget mere som et af de største og mest aktuelle problemer i sundhedsvæsenet i øjeblikket må siges at være uddannelsen af tilstrækkeligt mange praktiserende læger, på hvis virksomhed en meget stor del af hele sundhedssystemet fortsat må baseres.

Ellen Strange Petersen: Jeg vil gerne takke ministeren for svaret; jeg fik det indtryk, at man arbejder med sagen, og at der skulle være mulighed for revision. Men jeg vil gerne sige, at jeg synes, at når man faktisk har indført adgangsbegrænsning for lægerne for uddannelse på et højt plan, så er det jo egentlig i strid med praksis på alle andre områder. I hele det danske uddannelsessystem stiler man jo efter, at unge skal kunne få en uddannelse, der svarer til deres evner og interesse, uden hensyn til hvor de bor i landet, og så vidt jeg kan skønne over tilstrømningen til en række fagområder ved universiteterne, næres der jo ikke bekymringer fra myndighedernes side for, at der ikke skal blive behov for de mennesker, der gennemgår uddannelserne. Derfor synes jeg, det er meget betænkeligt, at man laver så fast en ramme for speciallægerne, og jeg er bekymret både af hensyn til hele sygehusvæsenet, og fordi jeg mener, at man meget nemt får en skævhed i uddannelsen, at man favoriserer, som jeg sagde, læger, der er bosat i København, på bekostning af unge læger, der er bosat i provinsen, og jeg er meget bange for, at man begunstiger mandlige læger fremfor kvindelige læger. Ja, ministeren smiler, men når man skal vælge et vist antal ud af et betydeligt større antal ansøgere og man faktisk vel nærmest tager disse ind med henblik på, at det drejer sig om chefstillinger, der skal besættes i fremtiden,

så er jeg oprigtig talt bekymret for, at det kommer til at gå ud over de kvindelige medicinske kandidater. Og jeg mener, det er særlig betænkeligt med hensyn til det speciale, jeg især nævnte, kvindesygdomme og fødselshjælp, som efter min mening i høj grad må være et speciale, der er velegnet for kvinderne; jeg mener altså, at man absolut bør stille imod en liberalisering af uddannelsen, og jeg vil spørge, om ministeren ikke endnu en gang vil overveje dette.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Jeg vil da være meget ked af det, hvis det var rigtigt, at man diskriminerede over for kvindelige medicinere, specielt inden for dette speciale, og det håber jeg virkelig ikke er tilfældet.

Jeg vil gerne sige, at det er jo rigtigt, at disse kursusstillinger i øjeblikket er koncentreret om København, idet fødselsanstalten i Århus ikke har ment at kunne påtage sig uddannelsen på disse kursus.

I øvrigt vil jeg pege på, at vi får vel før eller senere mulighed for også at placere nogle specialistuddannelsessøgende læger ved Odense universitet. I øvrigt er det ikke mit indtryk, at der er så voldsomt pres på i øjeblikket; rent faktisk kan man vel opfylde de behov, der er.

Når det ærede medlem på ny vender tilbage til spørgsmålet om at favorisere specialisering, vil jeg sige, at jeg vil i hvert fald nødig favorisere specialisering på bekostning af læger, der uddanner sig til almen praksis, for sandheden er jo, at sundhedsvæsenet i Danmark ikke kan eksistere uden den praktiserende læge; det er simpelt hen det fundament, på hvilket hele vort sundhedsvæsen og hospitalsvæsen hviler.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Adam Møller* til økonomiministeren:

„Da det ifølge pressemeddelelser forventes, at regeringen vil træffe beslutning om snarest at afskedige kontorchef Vagn Jensen med fuld pension, anmodes ministeren om at oplyse, hvilket samlet beløb der i så fald må påregnes udbetalt i pension til kontorchef Vagn Jensen i tiden indtil udgangen

[Adam Møller.]

af marts 1973, hvor kontorchefen normalt ville blive afskediget på grund af alder."

Adam Møller: Da jeg anmeldte mit spørgsmål vedrørende kontorchef Vagn Jensens pension, havde regeringen som bekendt endnu ikke truffet sin endelige afgørelse i Vagn Jensen sagen, og som en del af min motivering indgik ønsket om, at regeringen i lyset af de betydelige udgifter, der påføres staten, endnu en gang måtte overveje, om ikke andre af de i tjenestemandsløvgivningen anviste veje til disciplinære afgørelser kunne bringes i anvendelse. Loven giver jo mange muligheder, f. eks. advarsel eller irrettesættelse, bøde, forsættelse til anden tjenestestilling, nedrykning i løn osv. Det forekommer umiddelbart at være en falliterklæring, at man efter 36 års arbejde i statens tjeneste — og at dømme efter de stillinger, der er betroet Vagn Jensen, må det jo være dygtigt arbejde — ikke ser anden udvej end at afskedige den pågældende tjenestemand og indstille, at der i adskillige år udbetales ham pension. Det drejer sig jo om mange tusinde kroner, som staten i disse år, før normal pensionering skulle finde sted, skal udbetale uden at få nogen som helst arbejdsydelse til gengæld. Der påføres atter her staten en udgift, som havde været overflødig, hvis der i undervisningsministeriet havde været et sådant klima på arbejdspladsen, at minister, departementschef og kontorchef kunne samarbejde på hensigtsmæssig og rimelig vis.

Økonomiministeren (Ivar Nørgaard): I betragtning af de bemærkninger, hr. Adam Møller just gjorde, er det måske nødvendigt for mig lige at sige, hvad spørgsmålet egentlig går ud på, før jeg besvarer det.

Det spørgsmål, der er blevet stillet mig, er, hvilket samlet beløb der må påregnes udbetalt i pension til kontorchef Vagn Jensen i tiden indtil udgangen af marts 1973, hvor kontorchefen normalt ville blive afskediget på grund af alder.

Som det blev offentliggjort i går, har regeringen på grundlag af beretningen fra kommissionsdomstolen af 18. juli 1966 besluttet, at kontorchef Vagn Jensen afskediges fra den 31. december 1967, og at

han fritages for tjeneste fra og med i dag. Regeringen vil søge tilslutning fra finansudvalget til, at der tillægges Vagn Jensen fuld pension. Såfremt finansudvalget tiltræder indstillingen herom, tilkommer der Vagn Jensen en pension, der beregnet efter reglerne i lønnings- og pensionsloven af 1958 andrager i alt 35.490 kr. årlig inkl. de tillæg, der for tiden ydes til tjenestemandspensionerne. Efter de satser, der gælder i dag, vil den samlede pensionsudbetaling til Vagn Jensen i tiden fra 1. januar 1968 og indtil udgangen af marts måned 1973, da Vagn Jensen som 70-årig ville have pligt til selv at søge sin afsked, således udgøre omkring 186.000 kr.

Jeg vil i denne forbindelse gerne understrege, at kontorchef Vagn Jensen, der nu er knap 65 år gammel, selv havde haft ret til med fuld pension at søge sin afsked fra sit 67. år, altså om godt 2 år, hvorved regnestykket jo giver en betydelig mindre udgift som facit, hvis man skulle foretage disse sammenligninger.

Adam Møller: Jeg vil gerne takke økonomiministeren for svaret. Selv om beløbet 186.000 kr. kun er et lille beløb i forhold til statens samlede milliardudgifter, er det jo altid beklageligt med udgifter, der burde og kunne være undgået, hvis man fra alle de impliceredes side havde vist vilje og evne til samarbejde. Jeg har noteret dette tal, og jeg tror i og for sig ikke, at det i det foreliggende tilfælde har så meget relevans, når ministeren anfører, at kontorchefen kunne have søgt sin afsked med fuld pension fra det 67. år. Vi har jo alle et levende indtryk af, at kontorchef Vagn Jensen er en meget dynamisk personlighed og også en person, som er stærkt interesseret i det arbejde, han havde i statens tjeneste, og der havde vel næppe været grund til at antage, at han under i øvrigt tilfredsstillende arbejdsvilkår i statens tjeneste ville have søgt ud af denne tjeneste.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om det er hensigten, hvis ombudsmanden tager den stilling til den af kontorchef Vagn Jensen rejste sag, at der tillægges ham en forhøjet lønning på grund af den arbejdsbyrde, han har haft som administrationschef, da at regulere også hans pension i takt dermed, således at det beløb på 186.000 kr., som

[Adam Møller.]
ministeren her oplyste om, vil komme betydelig højere op.

Økonomiministeren (Ivar Nørgaard): Til det sidste spørgsmål vil jeg gerne svare, at regeringen naturligvis har måttet tage stilling til sagen ud fra de forudsætninger, der gælder i øjeblikket, og det er jo sådan, at der ikke er kommet svar fra ombudsmanden; sagen har måttet afgøres på de foreliggende kendsgerninger.

Jeg synes, det er værd at nævne det, jeg tilføjede før, at det er enhver tjenstemands ret at ansøge om sin afsked og få den bevilget med fuld pension fra sit 67. år, og det ville jo kunne medføre, at hr. Adam Møller i alle disse tilfælde kunne gå op og bede om et regnestykke og få ganget pensionen med 3 år og så kunne påvise det uheldige for staten i, at man skulle udbetale pensioner for noget, man ikke fik arbejde for i disse 3 år. Det er dog noget, man har indstillet sig på, og noget, hr. Adam Møllers parti også har tilsluttet sig som en rimelig ting for tjenestemændene.

Jeg synes også, at hr. Adam Møller ligesom glemmer, når han argumenterer for sit spørgsmål og begrundet det, at hr. Vagn Jensen blev afskediget på grund af tjenesteforseelse, og at det er det, der er grundlaget for regeringens beslutning.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Fuglsang-Damgaard* til undervisningsministeren:

„Kan ministeren sige noget om, hvilke nye uddannelsesområder HF-eksamen vil åbne adgang til?“

Fuglsang-Damgaard: Jeg ved jo nok, at ministeren er så interesseret som nogen i, at HF skal få den bedst mulige start og det bedst tænkelige videre forløb, og jeg ved også, at ministeren arbejder med løsning af det spørgsmål, jeg har stillet. Men for os, der til daglig arbejder med HF, er det ved at være et hovedproblem, hvilke uddannelsesområder ud over de nuværende, læreruddannelsen og socialrådgiveruddannelsen, HF-eksamen vil åbne adgang til. Det er et meget hyppigt forekommende

spørgsmål blandt ansøgere og deres forældre: hvad fører HF-eksamen frem til? Foreløbig er svaret de to nævnte uddannelser og så dette, der også er vigtigt, at den giver en god almenuddannelse.

Problemet ligger også for hos dem, der allerede går i HF; selv om de fleste ved indmeldelsen har bestemt sig for læreruddannelsen — hvad skulle de ellers have bestemt sig for? — er det langt fra givet, at de ville holde fast ved deres første ønske, dersom der kom flere muligheder. Og HF er en tilvalgsskole, og en af de store fordele herved skulle jo netop være, at man kunne vælge hensigtsmæssigt i forhold til den uddannelse, man bedst kunne tænke sig.

Om HF-uddannelsen virkelig bliver en succes, hvad den skulle have gode muligheder for at blive, vil i ikke ringe grad afhænge af, hvilke videregående uddannelsesformer den kan sigte imod, og af disses snarlige bekendtgørelse. Jeg håber derfor, at ministeren vil intensivere sine i forvejen store anstrengelser på dette område.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne takke hr. Fuglsang-Damgaard for lejligheden til i dette og de to næste spørgsmål at meddele tinget nogle af de oplysninger, som jo tidligere har været drøftet, hvor vi har været sammen, idet jeg beklager, at jeg ikke kan sige meget nyt til hr. Fuglsang-Damgaard.

Som svar på spørgsmålet, om jeg kan sige noget om, hvilke nye uddannelser disse HF-eksamener fører til, kan jeg sige noget, men, som hr. Fuglsang-Damgaard vil vide, ikke noget helt afklarende.

Da loven blev vedtaget, blev der jo nedsat et studieplansudvalg med professor Højgaard Jensen som formand; dette udvalg fører i øjeblikket forhandlinger med repræsentanter for en meget lang række uddannelser, og disse forhandlinger er endnu ikke helt afsluttet. Hvad specielt universiteterne og de højere læreanstalter angår, har spørgsmålene været forhandlet mellem studieplansudvalget og planlægningsrådets adgangsbetingelsesudvalg; netop i øjeblikket er et forslag om at give HF-eksamen en adgangsmulighed til behandling i planlægningsrådet. Der forhandles også i øjeblikket med rektorerne for samtlige danske

[Undervisningsministeren.]

teknika om HF som adgangsgivende til teknikum uden det særlige etårige adgangskursus. Der skal naturligvis tid til for de forskellige uddannelsers repræsentanter at studere HF's læseplaner og eksamenspensu, inden de kan udtale sig, og derfor er der ikke noget mærkeligt i, at forhandlingerne endnu ikke er tilendebragt.

I almindelighed kan man vel udtrykke situationen på den måde, at kravene ved HF er sådan, at der med hensyn til den almindelige studieegnethed ikke vil blive forskel på HF-erne og studenterne. HF har imidlertid ikke så vidtgående en specialisering som studentereksamen, og der vil derfor være studier, hvor HF-ernes faglige forudsætninger ikke slår til, men her står HF-erne jo i ganske samme situation som de studerende, der har valgt en anden linje eller gren ved studentereksamen end den, der giver de forudsætninger, netop deres studievalg kræver; der er altså tale om et fællesproblem for HF-erne og for en ikke ringe del af studenterne.

Jeg bør måske for en ordens skyld gøre opmærksom på, at det udtrykkelig blev fremhævet over for de elever, der begyndte nu i august, at det ikke lå klart, hvilke rettigheder ud over optagelsen til læreruddannelsen, som hr. Fuglsang-Damgaard også nævnte, og dækningen af de skolemæssige forudsætninger for optagelse til socialrådgiveruddannelsen HF-eksamen gav. På den anden side har både de elever, der begyndte nu i august, og de elever, der melder sig til sommeren 1968, et naturligt krav på at få bedre besked, og jeg håber derfor, at forhandlingerne snart vil føre til et resultat.

Jeg behøver ikke at tilføje — og det stemmer også med den foreløbige viden, jeg har fra de forhandlinger, der er i gang — at jeg er sikker på, at resultatet af disse forhandlinger bliver så positivt, at HF virkelig bliver den nye adgangsgvej til højere uddannelse, som folketingset tænkte sig i forbindelse med lovens vedtagelse.

Fuglsang-Damgaard: Jeg vil gerne takke ministeren for de givne oplysninger, og jeg kan også være tilfreds med dem, idet jeg godt kan forstå, at det ikke er let hurtigt at nå frem til sikre resultater på dette område, men på den anden side vil jeg gerne endnu en gang tilføje, at efter mit indtryk haster det. I den pjece, som blev udgivet til orientering om HF, står der bl. a. — jeg citerer —:

„Med højere forberedelseseksamen — den nye adgangsgvej til seminarierne — risikerer man ikke som før at ende i en blindgyde, da HF vil kvalificere til andre uddannelser end netop læreruddannelsen.“

Og det er altså disse „andre uddannelser“, vi venter på.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg var glad for, at hr. Fuglsang-Damgaard havde pjecen med herover, det havde jeg ikke. Der står også i denne pjece: hvilke rettigheder giver en HF-eksamen adgang til? — og det er de to, jeg nævnte før; der var altså ikke på det tidspunkt, da vi startede, og da pjecen blev skrevet, stillet andet i udsigt; det er en bekræftelse af det, jeg sagde før.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Fuglsang-Damgaard* til undervisningsministeren:

„Er det hensigten at nedlægge de til seminarier knyttede HF-kursus, selv om et seminarium med HF-kursus ønsker at beholde dette?“

Fuglsang-Damgaard: Det næste spørgsmål, om det er hensigten i løbet af forholdsvis få år at nedlægge de til seminarier knyttede HF-kursus, debatteres meget ved de seminarier, der har HF. Jeg ved nok, at Dansk Seminarieforenings bestyrelse stort set går ind for, at HF ved seminarier kun skal være et overgangsfænomen. Jeg tror at kunne sige, at der her er en forskel

[Fuglsang-Damgaard.]

i opfattelsen ved seminarier, der ligger øst for Store-Bælt, og dem, der ligger vest for; de sidste går mere helhjertet ind for HF end de første, og nogle mener endda, at deres seminariums eksistens kan være truet, dersom de skal opgive at have HF.

Selve lovens formulering skulle ikke hindre, at seminarierne vedvarende har HF-kursus, og bemærkningerne til lovforlaget heller ikke, idet det her siges, at lovens formulering giver mulighed for at etablere HF-kursus i tilknytning til undervisningsinstitutioner af forskellig karakter eller som en selvstændig institution, endvidere at lovens formulering giver mulighed for at oprette sådanne kursus også uden for seminarierne, og det er i tilslutning hertil, jeg spørger, om også de seminarier, der gerne vil beholde HF, kan risikere at komme af med denne uddannelse, en uddannelse, som seminarierne absolut må være interesseret i, så længe HF-lovens § 1, stk. 1, udtrykkelig nævner, at HF-eksamen skal sikre, at de kundskaber, der er nødvendige for at begynde uddannelsen til lærer i folkeskolen, er til stede.

Jeg mener også, at det pædagogiske sigte — og det er højt — som betænkningen om højere forberedelseksamen har opstillet, har mulighed for også ved seminarier at blive tilgodeset på udmærket måde. Netop fordi HF ikke blot er tænkt som et påfyldningssted for kundskaber, men som en uddannelsesform, der gennem vejledning, studieteknik, opdragelse til selvstændigt arbejde, inddragelse af eleverne i arbejdet osv. opstiller værdifulde spørgsmål, pædagogiske spørgsmål, skulle det ikke være unaturligt også varigt at knytte HF-kursus til seminarier, som gerne skulle være arnestedet for netop det pædagogiske sigte, som HF har.

Jeg håber derfor, at de seminarier, der har HF, og som er glade for det, som gør et stort tilrettelæggelsesarbejde i forbindelse med HF, må få lov til at beholde dette yngste skud på det danske skoletræ, så længe de selv ønsker det.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): I år foregår undervisningen til HF på 16 kursus, hvoraf de 11 er lagt på seminarierne, 4 på gymnasierne og 1 på et selvstæn-

digt statskursus. I 1968 er det tanken at fortsætte alle de eksisterende HF-kursus og at oprette yderligere 15 nye, fortrinsvis ved gymnasier; der er også tale om et enkelt seminarium.

Den nye HF-eksamen skal, som vi talte om det før, give adgang til læreruddannelsen, og da seminarierne havde både lærere og lokaler, var det naturligt at bede seminarierne om at være med til at få HF-uddannelsen startet, og vi er da også i ministeriet taknemlige for, at man påtog sig den opgave. Men det er jo ikke meningen — det var jo det, vi drøftede ved spørgsmålet før — at HF alene skal være adgangsgivende til seminarierne, og derfor kan det alene af den grund ikke være rigtigt, at HF-kurserne permanent skal knyttes til en enkelt af de uddannelsesinstitutioner, som skal være aftager af HF. Jeg må tilstå, at på baggrund af det spørgsmål, hr. Fuglsang-Damgaard stillede før, ville det egentlig have været en helt logisk konsekvens, om hr. Fuglsang-Damgaard havde sagt, hvornår får vi HF-kurserne væk fra seminarierne, sådan at man på den måde netop får løst dem fra én enkelt anvendelse, idet hr. Fuglsang-Damgaard jo før netop pegede på, hvor vigtigt det er, at de i lige grad peger mod en bred vifte; det kan jo ikke være sådan, at en ny uddannelse skal oprettes som redningsplanke for den ene eller den anden institution; der må her alene tages hensyn til de unge. Men hertil kommer jo, at når den nye lærerlov træder i kraft, får seminarierne sikkert fuldt op at gøre med selve læreruddannelsen.

Jeg er derfor af den opfattelse, at HF-kurserne på lang sigt kun undtagelsesvis skal være knyttet til seminarierne, og det er jo en indstilling, jeg, som det også blev nævnt her før, er enig med formanden for Dansk Seminarieforening i. Noget andet er, at overgangsperioden vil blive af en vis varighed. Der er ikke i dag et sådant overskud af kvalificerede lærerkræfter, at vi foreløbig kan undvære de HF-kursus, der ligger på seminarierne, og jeg kan derfor sige, at der vil næppe i de nærmeste år blive tale om at nedlægge nogle af de HF-kursus, der er på seminarierne. Men som sagt, skulle jeg opfylde det, som hr. Fuglsang-Damgaard bad om i sit første spørgsmål, måtte jeg af den grund besvare det

[Undervisningsministeren.]

andet spørgsmål benægtende, hvad jeg altså ikke har gjort.

Fuglsang-Damgaard: Jeg vil gerne takke for svaret.

Når ministeren siger, at det ikke er rigtigt permanent at knytte HF-uddannelsen til en enkelt institution, er jeg for så vidt helt enig med ham, og det er sådan set heller ikke det, jeg har foreslået; jeg mener bare, at det kan være lige så rimeligt, da HF også forbereder til læreruddannelse, at knytte den til seminarier som f. eks. udelukkende til gymnasier. Jeg mener heller ikke, at HF ligefrem skulle være en redningsplanke for visse seminarier, men jeg mener alligevel, at det kan være en overvejelse værd, om man ikke også af pædagogiske grunde skal prøve på at bevare i hvert tilfælde nogle HF-kursus ved enkelte seminarier.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg kan ikke være vældig uenig med hr. Fuglsang-Damgaards sidste replik. Blot den ene bemærkning, at i jo højere grad vi knytter HF alene til seminarierne, i jo højere grad løber vi faren for, at den bliver den blindgyde, som vi er enige om at den ikke må være.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Fuglsang-Damgaard* til undervisningsministeren:

„Deler ministeren den opfattelse, at seminarierne — ligesom f. eks. i Sverige — bør udbygges til storseminarier i tilslutning til et universitet, eventuelt Danmarks lærerhøjskole, og ville det i så fald ikke være rimeligt, at der snart nedsættes et sagkyndigt udvalg, der fik til opgave at kulegrave alle herhenhørende problemer?“

Fuglsang-Damgaard: Mit spørgsmål kan måske forstås således, at jeg uden videre går ud fra, at ministeren er enig med dem, der mener, at vi skal til at oprette mastodontlæreruddannelsesanstalter. Det er ikke min hensigt med spørgsmålet at antyde noget sådant. Flere af mine kolleger har imidlertid spurgt mig, foranlediget ved ud-

talelser af et medlem af Danmarks Lærerforenings bestyrelse, som vel er påvirket af svensk tankegang, og enkelte bladmeddelelser, om også undervisningsministeren deler denne opfattelse, der bevidst stiler mod nedlæggelse af en del seminarier og specielt dem, der ligger på landet og i mindre byer, og det vil igen sige bestående statsseminarier. I hvert fald er der skabt en vis uro og usikkerhed, altså momenter, som aldrig gavner et arbejde.

Jeg kan godt se, at der kan være en pædagogisk idé i at oprette store seminarier. Den stigende specialisering kan bedre tilgodeses, der er mulighed for en koncentration af differentierede lærerkræfter, men menneskelige, opdragelsesmæssige og kulturelle værdier går på den anden side tabt. Problemet er, så vidt jeg kan skønne, sat under debat, og for at denne debat ikke skal få et ensidigt forløb, er det, jeg foreslår, især hvis ministeren tilslutter sig tanken om store seminarier, at der i god tid nedsættes et sagkyndigt udvalg, som får til opgave at belyse de problemer, der står i forbindelse med en eventuel total ændring af læreruddannelsesanstalterne, alt under hensyntagen til det erfaringsmateriale, der foreligger andetstedsfra, f. eks. Tyskland, hvor i hvert fald læreruddannelsen i Hamborg er et led i selve universitetet, og England, hvor der gennem længere tid har bestået en forbindelse mellem universitet og seminarium. Nedsættelsen af det foreslåede udvalg kan bidrage til, at der ikke oparbejdes en indstilling, der ikke hviler på tilstrækkelig fyldige oplysninger.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg er glad for, at hr. Fuglsang-Damgaard anerkender, at det kan være pædagogisk rigtigt at lave forholdsvis store seminarier. Forholdet er jo det, at ved den nye læreruddannelseslov blev de obligatoriske fag ved seminarierne begrænset og den pædagogiske uddannelse og linjefagsuddannelsen stærkt udvidet, og for at gennemføre en uddannelse af denne karakter er det selvfølgelig hensigtsmæssigt og måske oven i købet nødvendigt at tilstræbe større seminarier. For det første er noget større seminarier en forudsætning for, at eleverne kan få et bredt udvalg af linjefag at vælge imellem — det er det samme problem, vi

[Undervisningsministeren.]
 møder f. eks. i gymnasierne — for det andet er noget større seminarier nødvendige, bl. a. for at de lærere, der udelukkende underviser i linjefag, kan have sikkerhed for at få timer fra år til år. Der er ikke tidligere mig bekendt fra undervisningsministeriets side stillet bestemte retningslinjer op for størrelsen af et seminarium, men så snart det studieplanudvalg, der arbejder med den nye lov, er så langt fremme, at fagenes timetal kan overses, vil ministeriet anmode udvalget om at fremkomme med en udtalelse om den mest hensigtsmæssige seminariestørrelse og især om mindstegrænsen for størrelsen af et seminarium, der skal kunne leve op til den nye lovs krav.

Hvad angår det andet spørgsmål, om samarbejde mellem seminarier og centre for højere uddannelse, kan jeg sige, at jeg stiller mig meget positivt over for en sådan tanke. Det var også et perspektiv, som det folketingsudvalg, der arbejdede med den nye lærerlov, var meget optaget af, og det førte jo i øvrigt til et ændringsforslag under forslaget behandling her i tinget. Men hele spørgsmålet må nøje undersøges, og der er vel, sådan som danske seminarier er placeret, en række hensyn, der gør, at en sådan nærmere tilknytning ikke kan realiseres lige med det første og vel nok måske ikke for alle seminariers vedkommende.

De spørgsmål, der er rejst her, helt grundlæggende spørgsmål om seminariernes fremtid, indgår i en lang række problemer, som vi i øjeblikket i ministeriet arbejder med med henblik på at indsamle et materiale og forberede en videre drøftelse også med deltagelse af repræsentanter for seminarierne, og jeg kan derfor svare ja til det rigtige og rimelige i at få et sådant udvalg nedsat — det har vi forberedt og er ret langt fremme med forberedelserne til — et udvalg, der kan kulegrave alle disse problemer; netop hvis vi skal til i et vist omfang at nedlægge seminarier, er det rigtigt og fornuftigt, at vi i tide får drøftet det igennem.

Fuglsang-Damgaard: Jeg takker for ministerens svar. Det, jeg havde ønsket med alle tre spørgsmål, var at få ministeren til virkelig at sige noget, som kan være ret-

ningsgivende, og det synes jeg har været tilfældet. Nu kender vi de tendenser, der råder hos ministeren. Det er af betydning, og derfor vil jeg gerne takke for besvarelsen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lembourn* til undervisningsministeren:

„Hvornår mener ministeren at der er mulighed for at indføre ensartede regler for vinterferie eller for lørdagsfrihed i skolerne?“

Skriftlig begrundelse:

I sidste folketingssamling svarede ministeren velvilligt på et spørgsmål om at forsøge at indføre enten vinterferie eller lørdagsfri i danske skoler. Nu nærmer vinteren sig, men der foreligger ikke noget forslag. Enkelte steder i landet har skoler eller skolevæsen taget lokale initiativer til at indføre vinterferie eller lørdagsfri.

Det har interesse at vide, hvornår ministeren mener at det er muligt at gennemføre en ensartet ordning for alle danske skoler.

Formanden: Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Lembourn: I januar måned stillede jeg et spørgsmål til undervisningsministeren om, hvorledes han så på mulighederne for at indføre en vinterferie i danske skoler, og svaret var velvilligt. Der er imidlertid ikke sket noget i sagen siden fra ministeriets side, men derimod har enkelte skoler og lokale skolevæsen selv taget et initiativ. I Tikøb kommune har man gennemført vinterferie i år, i skoler i Brøndbyerne har man gennemført lørdagsfrihed i sommerhalvåret, en privatskole i Odense har gennemført lørdagsfrihed hele året.

Jeg vil gerne spørge ministeren, hvorledes man ser på mulighederne for at gennemføre disse ordninger for hele landet, da det jo viser sig, at de steder, man har gjort det, fungerer det ganske godt, så vidt jeg kan bedømme det. Der skulle derfor være muligheder, skulle man tro, for at gøre disse ordninger generelle.

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Som jeg i fjor — og jeg forstår nu, det var i januar, nej, så må det have været i januar i år — lovede hr. Lembourn, da vi drøftede det samme emne, er spørgsmålet om vinterferie på foranledning af det spørgsmål, der dengang blev stillet af hr. Lembourn, taget op til behandling i læseplanudvalget, hvor det overvejes i det underudvalg, der også beskæftiger sig med 5 dages uge, lørdagfrihed og andre af disse sammenhængende problemer, og derfor er det altså ikke rigtigt, at der ikke er sket noget i ministeriet. Jeg har spurgt til sagen i udvalget, og man håber dér at nå frem til en indstilling til selve læseplanudvalget i februar måned. Men det vil altså ikke være muligt at lade et forslag få virkning for denne vinter.

Jeg skal ikke gentage mine bemærkninger fra januar, men jeg vil gerne fremhæve 2 forhold, også i anledning af nogle af de bemærkninger, hr. Lembourn gjorde.

For det første, at det jo — og det må ikke glemmes i disse sager — med den begrænsning, som reglerne i folkeskoleloven om de årlige timetal sætter, er en kommunal afgørelse, hvor lange skoleferierne skal være, og hvor de skal ligge; det må man bøje sig for, og det bøjer jeg mig også for. Jeg har ikke trang til centralt at sidde og dirigere de ting, og det kan vi ikke, så længe vi har et kommunalt skolevæsen. Det, vi kan nå frem til gennem læseplanudvalgets, og ministeriets arbejde, er altså i første række vejledende regler og mønstre for, hvad man kan gøre i de kommuner, der vil tage det op, og det vil selvfølgelig have en betydelig værdi, det er vi helt enige om.

For det andet — det synes jeg jeg bliver nødt til at sige — må man jo ikke være blind for — jeg skal ikke komme ind på enkeltheder i denne sammenhæng — at der er også en side af problemerne om skolernes fridage og ferier, der må koordineres med det arbejde, der foregår i tjenestemandskommissionen og det arbejdstidsudvalg, der arbejder i forbindelse med tjenestemandskommissionen; og så vil jeg helst ikke sige mere om det sidste problem.

Lembourn: Det er sikkert klogt ikke at sige mere om det sidste problem, det er

jeg enig i, men skal jeg forstå ministerens udtalelse sådan, at ministeren principielt er enig i, at man skal tilstræbe at gennemføre vinterferie og/eller lørdagsfrihed, når man er nået igennem læseplanudvalgets arbejde? Er det ministerens almene holdning, at det vil være et rigtigt mål at stræbe imod?

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Jeg kan kun bekræfte, som jeg gjorde det i januar, at det er mit almene mål og min almene holdning, men da jeg ikke kan dirigere på disse felter og normalt heller ikke føler trang til at dirigere, må jeg altså nøjes med at henstille.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Poul Møller* til statsministeren:

„Vil ministeren foranledige, at der gives tjenestemænd ret til uden risiko for afskedigelse at meddele et folketingsudvalg, hvordan de sagligt vurderer et lovgivningsanliggende?“

Poul Møller: Det er klart, hvilken sag det er, der har givet anledning til dette spørgsmål, nemlig Vagn Jensen sagen. Jeg skal imidlertid ikke ved denne lejlighed diskutere den afgørelse, der er truffet af regeringen på grundlag af landsdommerens indstilling efter tjenestemandshøret. Jeg har ikke set landsdommerens bedømmelse af sagen; det, der interesserer mig, er, at et af forholdene, som kom frem under sagen, var, at en tjenestemand havde publiceret eller meddelt til flere folketingsudvalgsmedlemmer sit saglige syn på et lovgivningsanliggende, og dette var et af anklageforholdene mod den pågældende. Jeg vil også tro, at gældende skik er, at man ikke gør den slags ting, og jeg vil i og for sig ikke bestride, at kendelsen eller afgørelsen, måske ikke strafudmålingen, har været rigtig, og at det var forkert, hvad der skete. Det, der imidlertid for mit vedkommende er det afgørende, er fremtiden. Er det rigtigt, at en tjenestemand skal have mundkurv på i forhold til folketingsudvalgsmedlemmer, der behandler lovgivningsanliggender, der er vigtige for befolkningen, lovgivningsanliggender, om hvilke den pågældende tjenestemand må betragtes som

[Poul Møller.]

sagkyndig og har sin egen personlige opfattelse af, hvad der er saglig forsvarligt og saglig forkert?

Jeg tænker ikke mindst på det ud fra hensynet til den personlige frihed, som vel også tjenestemænd må have, men jeg tænker først og fremmest på det ud fra det synspunkt, at vi i folketinget jo har til opgave at lave så gode love som muligt. Det er der måske nogen der ikke tror, men det er da i hvert fald vor opgave, og i dette arbejde må alle midler være til rådighed for os. Det må være således, at enhver, der har en viden om en sag, må kunne henvende sig til et folketingsudvalg, der behandler en sådan sag, og give denne viden fra sig. Vi har det, for så vidt angår folk uden for tinget og uden for tjenesten, men vi har det jo ikke, for så vidt angår folk i tjenesten, og jeg synes, det afgørende må være selve sagerens behandling her i folketinget og ikke spørgsmålet om, hvorvidt tjenestemanden bringer sig i et modsætningsforhold til sin minister ved at give en saglig vurdering af et lovforslag.

De rigtige afgørelser kan nemlig ikke træffes uden de rigtige præmisser, og forholdes folketingsudvalget på grund af ministerens modvilje imod et notat eller imod et synspunkt derfor afgørende oplysninger til brug for dets lovgivningsarbejde, så kan lovgivningsarbejdet ikke blive så godt, som det burde være. Det gælder ikke mindst i et forfatningssystem, hvor vi efterhånden har knæsat mindretalsregeringer, og hvor det derfor bliver folketinget, der skal træffe de egentlige afgørelser og forhandle sig frem til de rigtige løsninger. I et sådant system må folketinget have krav på, at enhver borger, også hvis han er embedsmand, har ret til at gå til folketingsudvalget og give sin mening til kende om et sagligt lovgivningsanliggende.

Statsministeren (*J. O. Krag*): Den, jeg havde nær sagt sympatiske måde, hvorpå hr. Poul Møller begrunder sit spørgsmål, overflødiggør næsten det svar, jeg har, og det ville vist være tilstrækkeligt at henvise til, at undervisningsministeren under Vagn Jensen sagen udtalte i retten, at havde Vagn Jensen bedt ministeren om, at udvalget måtte blive gjort bekendt med hans

standpunkt, ville ministeren have tiltrådt, at dette skete i form af et notat til hele udvalget. Dermed er spørgsmålet jo sådan set besvaret. Hvis Vagn Jensen — og det forstod jeg hr. Poul Møller var enig i — ikke havde gjort det forkerte: at være gået bag ryggen af sin minister, men i stedet for havde sagt til sin minister: jeg har nogle saglige oplysninger, jeg gerne ville give udvalget, så ville undervisningsministeren have svaret ja; så havde udvalget altså fået oplysningerne, og så havde der muligvis ingen Vagn Jensen sag været — det sidste tør jeg ikke garantere for.

Jeg har imidlertid udarbejdet et svar, der mere går på principperne; og bl. a. af den grund, at det er uddelt til pressen, tror jeg, det er rigtigt, at jeg læser det op.

Jeg går ud fra, at der bag hr. Poul Møllers spørgsmål ligger et ønske om, at folketinget skal have så fyldigt et grundlag som muligt for sine afgørelser. Dette ønske kan vi alle tilslutte os. Det er samtidig min opfattelse, at både de forfatningsmæssige regler og den arbejdsform, vi har i folketingsudvalgene, tilgodeser dette.

Hvad det forfatningsmæssige angår, er ministrene ifølge grundlovens § 13 ansvarlige for regeringens førelse, og en minister må ikke give folketinget urigtige eller vildledende oplysninger eller fortie oplysninger, der er af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen. Heri ligger, at den enkelte minister som øverste chef for administrationen inden for sit forretningsområde bærer ansvaret for embedsførelsen. De ansatte tjenestemænd udøver deres virksomhed på ministerens vegne, ligesom de fremlægger deres oplysninger til ministeren og gennem ministeren.

Sådan må systemet også være, så længe vi har det forfatningsprincip, at ansvaret ligger hos ministeren. Jeg tror heller ikke, hr. Poul Møller vil finde det rigtigt eller ønskeligt at udvande eller forflygtige ministerens ansvar eller skabe et brud på den tradition, i hvilken tjenestemandssystemet er forankret.

Der er så meget mindre grund til dette, som vi er sikret en arbejdsform, der skulle byde alle rimelige muligheder for at tilgodesø ønskerne om at sikre folketinget det bedst tænkelige oplysningsgrundlag for sine afgørelser.

[Statsministeren.]

Regeringens interesse i at sikre en fyldig belysning af alle lovgivningsanliggender har fundet udtryk i det cirkulære om bemærkninger til lovforslag, som statsministeriet udsendte i 1966. Det siges heri, at et lovforslags bemærkninger bør udformes således, at de giver et fyldestgørende grundlag for vurderingen af forslaget grundelse og forventede virkninger. Der skal redegøres for undersøgelser af administrativ praksis, statistiske bearbejdelser, økonomiske beregninger m. v., og man skal angive de myndigheder, organisationer m. v., der har afgivet udtalelser til brug for lovforberedelsen.

Udvalgene kan jo endvidere under forslagens behandling bede ministeren om de oplysninger, man mener er af betydning. Det tør siges, at adgangen til at stille spørgsmål til ministeren bliver udnyttet i meget bredt omfang.

De ønsker om en fuldt saglig orientering, som har hr. Poul Møllers velforståelige interesse, skulle dermed være fuldt betrykket inden for rammerne af de forfatningsmæssige regler og den arbejdsform, vi allerede har i dag. Det fremgår heraf, at medlemmerne af regeringen som hidtil vil yde folketinget det bedst mulige samarbejde til fortsat sikring af alle til rådighed værende oplysninger af nødvendighed for tingets arbejde.

Poul Møller: Jeg vil gerne takke statsministeren for svaret, som til dels beskæftigede sig med selve den konkrete sag, hvor statsministerens redegørelse jo viste, at i denne sag har vi altså netop det princip, at det er ministerens bedømmelse og velvilje — som jeg ikke bestrider ville have været til stede, hvis hr. Vagn Jensen havde spurgt — som er afgørende for, om udvalget får en oplysning. Ser jeg bort fra ministerens person og generaliserer, betyder det altså, at en minister, der havde haft en anden indstilling end undervisningsministeren, kunne have nægtet notatets fremme. Og det er jo det, der er det afgørende. At vi har en undervisningsminister, der naturligvis aldrig ville have nægtet notatets fremme til et folketingsudvalg, er jo en lykke for landet og for folketingsudvalget; men at vi kan risikere at få en minister, der vil nægte

det, det er jo det, der er problemet i spørgsmålet mellem lovgivningsmagten og regeringen.

Statsministeren var dér inde på problemet om grundlovens § 13. Det er jo givet, at ansvaret for landets administration efter grundlovens § 13 påhviler ministrene, og dette ansvar vil jeg ikke berøve dem, men det, der efter min mening er det relevante, er, at administration og lovgivningsarbejde er to vidt forskellige ting; og for så vidt angår lovgivningsarbejdet, mener jeg, at en embedsmand må føre fri og have ret til — jeg har ikke noget imod, at man for en ordens skyld skal meddele sin minister, at man ønsker det — at kunne få sine synspunkter forelagt folketingsudvalget.

Det er altså her, vandene skilles. At regeringen naturligvis vil være velvillig med hensyn til, at der gives så mange oplysninger som muligt, så vi kan nå frem til at bore i det, og også vil være velvillig, hvis vi stiller spørgsmål osv., det tvivler jeg ikke på, for ellers ville en regering jo ikke kunne sidde med parlamentets eller i hvert fald med dets flertals tillid. . . (*Justitsministeren* [K. Axel Nielsen]: Det var vist en fortællelse!). Jo, jeg sagde flertallets.

Se, det er for mig noget afgørende, og derfor vil jeg stille det yderligere spørgsmål til statsministeren, om han ud fra den velvillige holdning, han her lægger for dagen, sammen med alt det andet, som jeg mærkede mig, og som er blevet til efter forhandling med udvalget for forretningsordenen, vil give adgang, general adgang til, at alle de notater, der foreligger i ministeriet ved udarbejdelse af et lovforslag, kommer over til folketingsudvalget. For så har vi jo sagen ordnet, så får vi det bare ad skriftlig vej i stedet for alle de notater, der foreligger. Det svarer jo til princippet om, at der skal være partsoffentlighed og måske fuld offentlighed i administrative anliggender, at man så også i lovgivningsanliggender får alle notater, ikke blot dem, ministeren skønner relevante, men alle notater vedrørende lovgivningsanliggender.

Statsministeren (J. O. Krag): Hr. Poul Møllers indlæg i anden omgang var jo ikke nær så godt som det første. Det første kunne jeg rose; jeg synes, der blev spurgt på en sympatisk måde. Dette her er jo et

[Statsministeren.]

forsøg på at rokke ved selve grundprincipperne i dansk forfatningsret, det ved hr. Poul Møller godt. Hr. Poul Møller ved jo godt, at når en embedsmand udtaler sig som embedsmand, er det på ministerens ansvar. Sådan er det. Det kan der ikke ændres ved, medmindre vi laver grundloven om.

Jeg vil dog gerne ekstra føje til, for at vi nu kan opklare tingene så meget som muligt — det må jo være formålet — at det, der var tale om i Vagn Jensen sagen, var, at kontorchef Vagn Jensen uden om ministeren havde sendt et internt notat til nogle enkelte medlemmer af et folketingsudvalg. Han havde ikke sendt det til folketingsudvalget. Han havde ikke sendt det til alle udvalgets medlemmer, men til nogle enkelte medlemmer af et folketingsudvalg.

I kommissionsdomstolens beretning, som jeg forstår at hr. Poul Møller ikke har læst og altså ikke kan kende, siges det herom, at kontorchef Vagn Jensen har gjort sig skyldig i en klar og uundskyldelig krænkelse af sine tjenesteplichter derved, at han uden ministerens tilladelse eller vidende har tilsendt nogle medlemmer af folketingsudvalget sit internt-ministerielle notat, hvori han bl. a. fremsatte kritik af de synspunkter, som han vidste ministeren havde fremsat som sit standpunkt over for udvalget.

Hertil kan jeg henholde mig.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Henry Christensen* til handelsministeren:

„Finder ministeren, at den af justitsministeren den 23. november 1967 offentliggjorte bekendtgørelse om prisforhøjelse på 20-33 pct. for abonnement på og kundegørelser i Statstidende er i overensstemmelse med loven af 20. november 1967 om avancestop, og hvilke foranstaltninger agter ministeren i den nævnte anledning i givet fald at træffe over for justitsministeren?“

Skriftlig begrundelse:

Baggrunden for spørgsmålet er en meddelelse i Statstidende den 23. november

underskrevet af justitsministeren om, at abonnementsprisen for Statstidende fra nytår forhøjes med 20-33 pct., og at der sker en tilsvarende forhøjelse af bladets annoncepriser.

Jeg er opmærksom på, at bekendtgørelsen var underskrevet den 7. november. Men den er først offentliggjort den 23. november og angivet at skulle træde i kraft den 1. januar 1968. Andre virksomheder, der også omfattes af loven om avancestop, har fået besked om, at prisforhøjelser, som er besluttet inden loven, men som først skal træde i kraft efter, ikke er tilladt.

Som loven om avancestop er formuleret, må den netop også gælde offentlige tjensteydelser.

Formanden: Spørgsmålet vil i handelsministerens fravær blive besvaret af fiskeriministeren.

Spørgeren har ordet for at supplere sin skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Henry Christensen: Det er naturligvis kedeligt, at handelsministeren ikke kan være til stede, men jeg forstår, at han må være optaget af andre, uopsættelige ting.

En lang række virksomheder her i landet er efter gennemførelsen af lovforslaget om avancestop den 20. november i år kommet i den situation, at de er bragt i klemme. En lang række omkostningsstigninger, der havde fundet sted forud for den 20. november, dyrtidsregulering og andre omkostningsstigninger, havde bevirket, at de havde tilrettelagt en prispolitik, hvorefter de i løbet af december eller til 1. januar ville have skaffet sig en vis rimelig dækning herfor for at opretholde den nødvendige avance. Efter gennemførelsen af loven om avancestop er stillingen for disse virksomheder imidlertid den, at uanset at de har truffet sådanne beslutninger forud for den 20. november, uanset at de endda i visse tilfælde har anmeldt beslutningen for monpolitilsynet, må de alligevel respektere loven, og lovens bestemmelse er den ganske klare, at kun omkostningsstigninger, der ligger efter den 18. november, kan lægges til grund for beregning af en regulering af avancen og dermed prisen for de pågældende varer. F. eks. er en lang række danske dagblade bragt i den situation.

[Henry Christensen.]

Derfor må det naturligvis undre, at man i Statstidende den 23. november, altså 4 dage efter lovens gennemførelse, kunne læse en bekendtgørelse, ganske vist af 7. november, hvori man fra 1. januar 1968 forhøjer priserne på abonnement og annoncer meget betydeligt, med 20-33 pct., hvilket i øvrigt understreger en tendens gennem de senere år. Dér, hvor vi møder de absolut voldsomste prisstigninger — det fremgår også af prislæsberegningerne — er dér, hvor det offentlige sælger ydelser eller tjenesteydelser til borgerne.

Man må derfor på denne baggrund spørge: er det ikke klart, sådan som det fremgik af forhandlingerne, at loven om avancestop også gælder for offentlige ydelser? Betyder det, der her er sket, at den højtærede justitsminister kan sætte sig ud over loven, sådan som den er praktiseret over for alle andre her i samfundet? Hvad er virkningen deraf? Hvilke overvejelser gør man sig i ministeriet, når man er stillet over for det, der foreligger her? Kan man her efter den 22. november, selv om man har besluttet det forinden, forhøje priserne f. eks. med virkning fra 1. januar på et grundlag, hvor efterfølgende faktorer ikke foreligger.

Fiskeriministeren (Risgaard Knudsen): Da handelsministeren i dag opholder sig i Helsingfors, skal jeg besvare det af hr. Henry Christensen stillede spørgsmål.

Jeg forstår, at hr. Henry Christensen ikke har læst Statstidende for den 17. november i år, og lad mig samtidig gøre opmærksom på, at jeg synes, det var en uheldig udtalelse, der blev fremsat om, at justitsministeren havde sat sig ud over lovens bestemmelser.

Lad mig dernæst gøre opmærksom på, at da lov om avancestop også gælder for offentlige virksomheder, er der for mig ingen tvivl om, at en eventuel prisforhøjelse gældende fra 1. januar 1968 for abonnement på og kundegørelser i Statstidende falder

ind under lovens bestemmelser. Dette må gælde, uanset at justitsministeriet har truffet beslutning om prisforhøjelse ved en bekendtgørelse af 7. november, som er offentliggjort første gang i Statstidende den 17. november og senere er gentaget, idet avancestoploven gælder ved ethvert salg af varer og tjenesteydelser, der finder sted efter lovens ikrafttræden den 21. november i år.

Ifølge lovens § 2 udøves tilsyn med avanceberegningen efter avancestoploven af monopoltilsynet, og det tilkommer derfor tilsynet at tage stilling til, om den af justitsministeren adviserede forhøjelse er i overensstemmelse med avancestoppet, eller om der måtte være anledning til at give dispensation efter lovens § 2, stk. 2. Handelsministeren har ingen beføjelser til at gribe ind i administrationen af avancestoploven, og eventuelle klager over de af monopoltilsynet i medfør af loven truffene afgørelser må indbringes for det særlige monopolankenævns og om fornødent for domstolene.

Jeg kan endelig tilføje, at det er oplyst over for mig, at monopoltilsynet er opmærksom på sagen og har rettet henvendelse herom til justitsministeriet. Hr. Henry Christensen bør vel nok derfor afvente monopoltilsynets behandling og afgørelse i sagen.

Henry Christensen: Jeg takker ministeren for det klare svar. Jeg ved ikke, om ministeren derefter er i stand til at oplyse, hvorfor man så fortsætter fra justitsministeriets side, så vidt jeg har set igen, i begyndelsen af december måned med at ofre annoncer på bekendtgørelse af disse prisforhøjelser, når man ikke aner noget som helst om, hvorvidt de vil vise sig at være lovlige eller ej. Var det ikke rimeligt, finder ministeren ikke, det var rimeligt, at man ventede med det, til man var blevet gjort bekendt med, hvorvidt monopoltilsynet kan godkende så voldsomme prisforhøjelser, som der her er tale om?

Fiskeriministeren (Risgaard Knudsen): Jeg kan kun gentage, hvad jeg allerede har sagt, at jeg mener, man bør afvente eventuel sagsbehandling i monopoltilsynet og se, hvad en sådan behandling fører med sig.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgstiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om husmoderafløsning.

(Lovforslaget (nr. 45) findes i tillæg A. sp. 1431 fremsættelsen i tidenden sp. 1057).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Viola Nørløv: Når forslag til lov om husmoderafløsning i dag er til behandling, er det, fordi der i loven af 1963 er en revisionsparagraf, der siger, at loven skal revideres i folketingsåret 1967-68. Det er en lov, der nyder almindelig anerkendelse i befolkningen, og tusinder af hjem er glade for den hjælp, loven giver mulighed for under sygdom, så jeg kunne nøjes med en kort anbefaling af ministerens forslag om at gøre loven permanent. Men ministeren foreslår også en nydannelse, som jeg mener vi må se på i et udvalg. Jeg forstår, at ministerens forslag er tænkt som en forbedring af loven.

I § 1, stk. 2, står, at ordningen kan omfatte udsendelse af børnemedhjælpere til at have opsyn med syge børn i hjemmet, og i § 3 står, at i tilfælde af et barns sygdom kræves lægerekvisition kun, såfremt bistand ydes ud over 4 dage.

I bemærkningerne til forslaget står bl. a.: „Formålet med hjælpen skal være, at hjemmene skal kunne få bistand straks, når behovet opstår, og kunne få hjælp, når egentlig husmoderafløsning ikke er påkrævet.“

Det får mig til at spørge ministeren: når børnemedhjælperen ikke er husmoderafløser, hvilken uddannelse skal hun da have, og er lønnen den samme som for husmoderafløser? I øvrigt praktiseres den gældende lov på den måde, at der ydes husmoderafløsning til hjem med syge børn. Det er altså ikke nogen nyhed, men det er muligt,

at det skal ind i loven. Det sker jo undertiden, at det praktiske liv danner et fornuftigt mønster, som siden lovfæstes, men jeg føler mig ikke overbevist om, at man behøver en ny benævnelse for et arbejde, der vitterlig finder sted i dag.

Med hensyn til uddannelse vil jeg mene, at tiden nu er inde til at gøre den obligatorisk.

Så er der spørgsmålet om hjemmehjælp. I fremsættelsen siger ministeren, at bestemmelsen om, at hjemmehjælpen kan deltage i kursus for husmoderafløserne, er taget ud af loven, fordi det hører hjemme i omsorgsloven. Hvad vil det betyde reelt? Skal undervisningen ikke mere finde sted i fællesskab, som det sker for tiden, eller skal der fremover være kursus for husmoderafløserne, kursus for hjemmehjælperne og eventuelt også kursus for børnemedhjælperne? Det er noget af det, vi må drøfte i det kommende udvalg, men jeg kan på min gruppes vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

Eva Réo: Da man sidst ændrede i loven om husmoderafløserne — det var i 1963 — vedtog man, at alle kommuner inden for de kommende 5 år med 1. april 1968 som sidste frist skulle have en husmoderafløsningsordning. Det blev samtidig besluttet, at loven skulle tages op til revision i folketingsåret 1967-68.

Den sidste bestemmelse opfyldes nu med det lovforslag, som ministeren for familiens anliggender har fremsat. Den første bestemmelse: at det påhviler enhver kommunalbestyrelse at iværksætte en husmoderafløsningsordning, kniber det åbenbart mere med at fastholde eller gennemføre. Ganske vist er husmoderafløsningsordningen gennemført i størstedelen af kommunerne, men ikke overalt, selv om der har været åbnet mulighed for, at flere kommuner i fællesskab kunne etablere en husmoderafløsningsordning.

Nu foreligger det nye forslag, der rummer to nye tanker: at kommunerne får mulighed for at anvende husmoderafløserne som børnemedhjælperne alene, og at en husmoderafløser kan udsendes, som det hedder, som børnemedhjælper uden forudgående rekvisition fra en læge, når der i højst 4 dage skal føres opsyn med et sygt barn. Husmoderafløseren skal altså alene være opsyn for